

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

Voor een aantal belangrijke economische indicatoren zijn inmiddels de gegevens over maart beschikbaar, zodat het mogelijk is een globaal beeld te schetsen over de conjunctuur in het eerste kwartaal van dit jaar. Voor de industriële produktie, de gezinsconsumptie en de uitvoer van goederen kan geconcludeerd worden dat de volumegroei in het eerste kwartaal slechts weinig afwijkt van de groei die over het jaar 1989 als geheel werd gemeten.

Het volume van de industriële produktie lag in het eerste kwartaal van dit jaar 3,5% hoger dan in het eerste kwartaal van 1989. Dit is iets minder dan de groei over 1989 als geheel, die ruim 4% bedroeg. De groei van de binnenlandse consumptieve bestedingen door gezinnen kwam in het eerste kwartaal nagenoeg overeen met de (relatief sterke) jaargroei over 1989. Vooral de forse toename van de aankopen van duurzame goederen droeg in het eerste kwartaal bij aan de groei. De uitvoer van goederen was in het eerste kwartaal 5% groter dan in het eerste kwartaal van 1989. Ook dit cijfer is nagenoeg gelijk aan het accres over 1989 als geheel.

De invoer van goederen en de prijzen van de gezinsconsumptie lieten in het eerste kwartaal afwijkende ontwikkelingen van het jaarcijfer zien. Zowel de volumegroei van de invoer (9%) als de prijsstijging van de gezinsconsumptie (2,2%) was in het eerste kwartaal, vergeleken met de overeenkomstige periode van 1989, ongeveer twee keer zo groot als de jaargroei in 1989 als geheel.

Dit blijkt uit de gegevens die medio juni beschikbaar waren. In de Focus wordt ingegaan op ontwikkelingen van de industriële produktie in Nederland en in enkele voor ons belangrijke handelspartners.

Produktie

Het volume van de gemiddelde dagproduktie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in april 1% groter dan in maart. Deze stijging volgde op een even grote daling in maart ten opzichte van februari. Na een groeiversnelling in het vierde kwartaal van 1989 stabiliseert de (seizoengecorrigeerde) industriële produktie zich hiermee de laatste maanden op het niveau dat begin dit jaar werd bereikt.

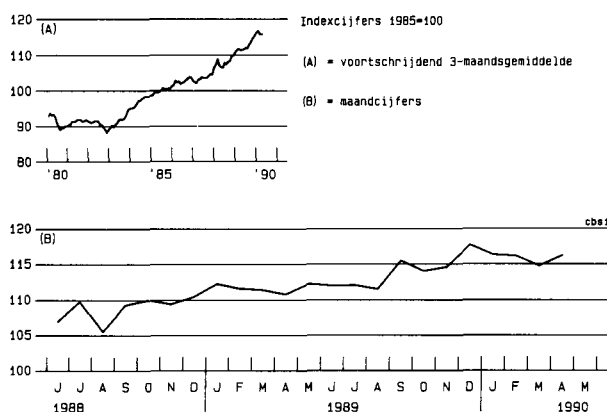
Vergeleken met de overeenkomstige periode een jaar eerder bedroeg de toename van het produktievolume in de industrie in de eerste vier maanden van dit jaar 4%. Van de onderscheiden bedrijfsklassen werd in de eerste vier maanden van dit jaar de grootste (voor prijsveranderingen gecorrigeerde) groei gemeten bij de elektrotechnische industrie. Deze bedrijfsklasse kent al sinds het tweede

kwartaal van vorig jaar groeicijfers die boven het gemiddelde voor de industrie als geheel liggen. Ook het accres van de papier- en grafische industrie lag in de eerste vier maanden van dit jaar boven het gemiddelde van de industrie. De groei van de chemische industrie was bescheiden en lag duidelijk onder het industriële gemiddelde.

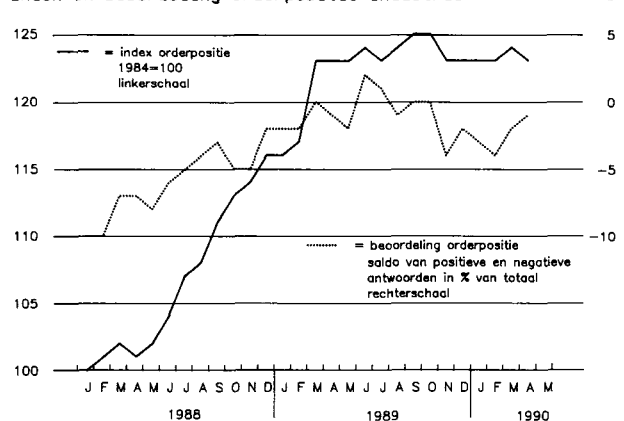
Het produktievolume van de delfstoffenwinning en de openbare nutsbedrijven lag op een lager niveau dan in de overeenkomstige periode van 1989. De groei van de produktie in de nijverheid was in de eerste vier maanden dan ook beduidend geringer dan die van de industrie (de nijverheid omvat de industrie, de delfstoffenwinning en de openbare nutsbedrijven).

Volgens de uitkomsten van de Conjunctuurtest daalde het indexcijfer van de orderpositie in de industrie van maart op april van 124 naar 123. Het oordeel van de ondernemers

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Index en beoordeling orderpositie industrie

over hun orderpositie gaf daarentegen een lichte verbetering te zien en bereikte het hoogste niveau van de afgelopen zes maanden (zie grafiek 2).

Het aantal woningen met de bouw waarvan in de eerste twee maanden van dit jaar werd begonnen, bedroeg ruim 21 000, dit is 8% meer dan in januari en februari 1989. Na 1984 is het aantal begonnen woningen in de eerste twee maanden van het jaar niet meer zo hoog geweest.

Buitenlandse goederenhandel

Het volume van de invoer van goederen was in maart van dit jaar 8% groter dan in maart 1989. Voor het eerste kwartaal kwam de groei hiermee uit op 9%. Dit cijfer ligt duidelijk boven de groei in de voorgaande kwartalen. Voor het jaar 1989 als geheel werd ten opzichte van 1988 een groei van 4% gemeten. Voor alle onderscheiden invoercategorieën was de groei van het eerste kwartaal groter dan de jaargroei over 1989. Vooral de invoer van investeringsgoederen en algemene goederen (vnl. brandstoffen) lagen in het eerste kwartaal op een hoger niveau.

Het volume van de uitvoer van goederen was in maart 7% en in het eerste kwartaal 5% groter dan een jaar eerder. Deze groei van 5% komt ongeveer overeen met de toename van 1989 ten opzichte van 1988. De uitvoergroei van fabriekaten en onbewerkte agrarische producten was in het eerste kwartaal ongeveer even groot als de groei voor de totale uitvoer. De uitvoer van delfstoffen (vnl. aardgas) toonde een afwijkende ontwikkeling. In het eerste kwartaal werd 1% meer uitgevoerd, na een groei van 14% over het jaar 1989 als geheel.

In grafiek 3 zijn de volume-ontwikkelingen van de buitenlandse handel weergegeven als de jaarmutaties van het voortschrijdend vierkwartaalsgemiddelde (waarbij de groeivoet is geplaatst in het laatste kwartaal van de betreffende vierkwartaalsperiode). In de laatste drie kwartalen tonen deze jaarmutaties tegengestelde ontwikkelingen. Bij de invoer neemt de groei toe en bij de uitvoer neemt de groei af.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was in maart 4% groter dan in maart 1989. Voor het eerste kwartaal kwam de mutatie ten opzichte van de overeenkomstige periode een jaar eerder eveneens uit op 4%. Deze groei komt nagenoeg overeen met die over 1989 als geheel. Vooral de bestedingen aan duurzame goederen namen in het eerste kwartaal met een groei van 7% (1989: 5%) relatief sterk toe. De consumptie van voedings- en genotmiddelen steeg met 2% (1989: 3%) en die van overige goederen en diensten met 3% (1989: 2%). De consumptie van duurzame goederen groeide ondanks een lichte daling van de aankopen van nieuwe personenauto's. Sterke stijgingen (meer dan 10%) werden gemeten bij de aankopen van kleding en schoeisel, duurzame huishoudelijke apparaten, fotografische en optische artikelen en sieraden.

De uitkomsten van het Consumenten Conjunctuuronderzoek over de maand mei bevestigen het beeld van de laatste maanden van een dalende tendens van het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de economie. In

januari bereikte het saldo van de positieve en de negatieve antwoorden op de vijf vragen die aan de index ten grondslag liggen, een record van 18%. Na januari is dit saldo iedere maand gedaald, om in mei op 9% uit te komen. Vooral de antwoorden over de algemene economische situatie in de afgelopen en de komende twaalf maanden hebben sterk aan deze daling bijgedragen.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden april en midden mei niet gewijzigd. Ten opzichte van mei 1989 bedroeg de stijging 2,2%.

De in- en uitvoerprijzen in de eerste maanden van dit jaar toonden opmerkelijke ontwikkelingen. Het prijspeil van de invoer van goederen (unit value) lag in maart 3% onder het niveau van maart 1989. Voor het eerste kwartaal resulteerde hiermee een prijsdaling van 1%. In de kwartalen van 1989 werden ten opzichte van de overeenkomstige kwartalen van 1988 nog prijsstijgingen van rond de 10% gemeten. De prijzen van de uitvoer (unit value) waren in maart 2% lager dan een jaar eerder en in het eerste kwartaal lagen de prijzen op een iets hoger niveau dan in de overeenkomstige periode van 1989. Bij de uitvoer volgen deze ontwikkelingen na duidelijke prijsstijgingen in de verschillende kwartalen van 1989.

Als gevolg van de prijsveranderingen verbeterde de ruilvoet in het eerste kwartaal van 1990 met 2% ten opzichte van de overeenkomstige periode in 1989; over het jaar 1989 als geheel was er een even grote ruilvoetverslechtering.

De ontwikkeling van de afzet- en verbruiksprijzen in de industrie toonde globaal eenzelfde beeld als die van de prijzen van de buitenlandse goederenhandel. Na prijsstijgingen in 1989 zijn er in de eerste vier maanden van 1990 prijsdalingen, waarbij de verbruiksprijzen wat sneller dalen dan de afzetprijzen.

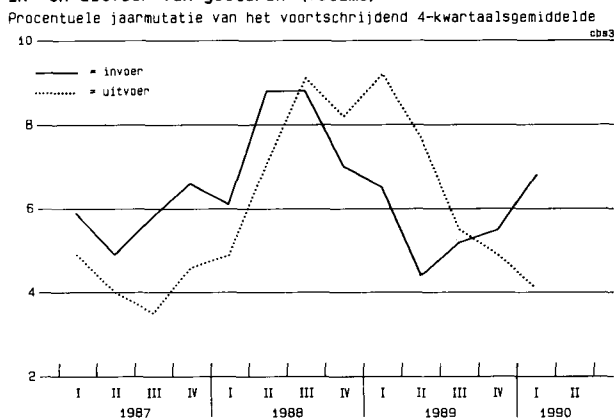
Geld en krediet

De spaartegoeden waren ultimo maart 6,5% groter dan een jaar eerder. Met deze ontwikkeling werd de trend van oplopende groeicijfers van de spaartegoeden, die na het tweede kwartaal van 1988 waarneembaar was, ook in de eerste maanden van 1990 voortgezet.

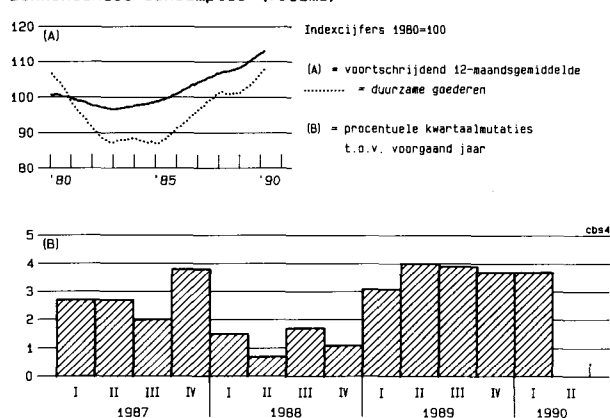
In maart werd 4% meer consumptief krediet verstrekt dan in maart 1989. Over het gehele eerste kwartaal gemeten kwam de groei hiermee uit op 8%. Evenals bij de spaartegoeden betekende deze ontwikkeling een continuering van een trend van oplopende groeicijfers, zij het dat bij het verstrekt consumptief krediet deze trend zich pas na het derde kwartaal van 1988 voordeed. Het saldo van het verstrekt consumptief krediet en het afgelost consumptief krediet is gelijk aan de verandering van het totale uitstaande consumptieve krediet. In maart bedroeg het accres van het uitstaande consumptieve krediet 5% ten opzichte van maart 1989. De omvang van het uitstaande consumptieve krediet was ultimo maart 1990 gelijk aan 9% van de omvang van de spaartegoeden.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

In- en uitvoer van goederen (volume)

Binnenlandse consumptie (volume)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1983/87 gemidd.	1988	1989	1989			1990				Trend ²⁾	
				2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	febr.	mrt.	apr.		mei
VOLUMEGEGEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	3	0	5	8	3	6	1	-1	0	-3	.	I+
Delfstoffenwinning	3	-11	7	16	-1	8	-2	-10	-8	-19	.	I
Industrie	3	5	4	5	4	5	4	4	3	5	.	I+
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1	2	3	3	3	5	I+
Textiel-, kleding- en lederindustrie	-1	2	2	3	5	0	I
Papier- en grafische industrie	2	6	3	1	5	4	I+
Chemische industrie	8	4	4	5	4	3	0	-1	1	3	.	I+
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	4	8	9	9	8	I++
Hout- en bouwmaterialenindustrie	3	8	3	4	1	0	.	-2	.	.	.	I
Basismetalenindustrie	3	8	4	11	0	3	-1	4	0	.	.	I
Elektrotechnische industrie	3	4	5	6	6	7	10	12	6	.	.	I++
Rest metaal- en overige industrie	1	5	6	7	6	8	I++
Openbare nutsbedrijven	2	-1	6	9	5	7	-2	-5	-2	.	.	I+
Bouwnijverheid: begonnen woningen	-2	20	-10	-9	-10	-13	.	25	.	.	.	--I
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	6	7	4	4	1	5	9	11	8	.	.	I+
Grondstoffen en halfabrikaten	6	7	4	4	2	2	7	11	7	.	.	I+
Consumptiegoederen	6	5	2	1	-2	5	7	6	8	.	.	I+
Investeringsgoederen	11	5	8	7	1	11	14	19	8	.	.	I++
Algemene goederen	1	11	4	4	0	8	15	7	13	.	.	I++
Totaal, excl. energie	7	7	5	5	5	9	10	10	9	.	.	I++
Uitvoer, totaal	5	8	5	5	2	4	5	4	7	.	.	I+
Onbewerkte agrarische producten	4	9	2	-9	10	6	5	7	4	.	.	I+
Delfstoffen	-1	-9	14	21	10	11	1	-11	-2	.	.	I++
Fabrikaten	6	8	6	6	2	4	6	4	8	.	.	I+
Totaal, excl. energie	6	9	5	6	7	9	6	6	9	.	.	I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	2	1	4	4	4	4	4	3	4	.	.	I+
Voedings- en genotmiddelen	1	1	3	3	3	2	2	2	2	.	.	I+
Duurzame consumptiegoederen	3	0	5	5	4	6	7	4	8	.	.	I++
Overige goederen en diensten	2	2	4	4	4	3	3	3	3	.	.	I+
<i>Investeringen in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	4	10	4	6	4	3	I+
Bedrijven	5	11	5	7	4	3	I+
Overheid	-2	2	2	0	3	4	I
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Produkt	2,1	2,8	3,5	4,0	3,3	3,6	I+
Bruto Nationaal Produkt	2,1	2,6	4,2	5,1	3,7	4,0	I+
Bruto Nationaal Inkomen	2,1	3,4	3,2	4,0	3,0	2,8	I+
PRIJZEN												
Producentenprijzen industrie, tot. afzet	-1,3	1,3	4,7	6,6	4,1	2,6	-0,8	-0,8	-1,7	-2,8	.	I+
Producentenprijzen industrie, verbruik	-3,9	0,8	7,3	9,9	6,1	4,3	-1,7	-1,3	-3,6	-6,3	.	I+
Ruilvoet, unit value (goederen)	0	1	-2	0	-2	-2	2	2	1	.	.	I
Invoerprijzen, unit value	-4	0	8	12	8	7	-1	-2	-3	.	.	I++
Invoerprijzen, excl. energie, unit value	-1	2	6	8	1	1	-2	-3	-3	.	.	I++
Uitvoerprijzen, unit value	-4	1	6	11	5	5	1	0	-2	.	.	I++
Uitvoerprijzen, excl. energie, unit value	-1	2	6	9	0	-1	-1	-2	-4	.	.	I+
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	1,5	0,7	1,1	1,0	1,2	1,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	I
Regelingslonen particulier bedrijf	1,2	0,8	1,5	1,4	1,6	1,7	2,0	2,1	2,0	2,5	.	I
Regelingslonen overheid	-0,8	0,3	1,7	1,7	1,7	1,7	3,1	3,1	3,1	3,7	.	I
Regelingslonen geprem. en gesub. sector	-0,3	1,0	1,9	1,8	2,0	2,3	1,4	1,4	1,4	1,2	.	I
Dollarkoers, contante notering	-5	-2	7	14	3	2	-9	-10	-9	-10	-15	I
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		2	13	12	15	13	14	13	11	10	9	.
Koersindex voor aandelen, algemeen	23	-9	26	28	28	24	10	9	8	5	4	I++
Uitgesproken faillissementen	-15	2	-4	-7	-3	-7	-6	-12	-9	-7	5	--I
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)	83	85	86	86	86	86	86					I
Orderpositie (1984=100)	101	107	122	123	124	124	123	123	124	123	.	I++
Beoordeling orderpositie ¹⁾ (in %)	-14	-6	-1	0	0	-2	-3	-4	-2	-1	.	.
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹⁾ (in %)	8	2	3	2	3	4	4	5	3	2	.	.
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Aantal banen van werknemers, totaal		3	2	2	2	2	I+
Landbouw en visserij		5	5	6	5	7	I++
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)		1	1	1	1	1	I
Bouwnijverheid		3	1	0	0	1	I
Handel, horeca en vervoer		4	4	4	3	4	I+
Overige dienstverlening		3	2	2	2	2	I+
Aantal uren uitzendkrachten		8	12	13	12	13	14					I++
Geregistreerde werklozen ³⁾ (x 1 000)		433	390	376	394	365	370	370	354	343	.	.
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	3,5	1,3	4,7	4,7	5,0	5,1	6,0	5,9	6,5	.	.	I+
Verstrekt consumptief krediet	5	6	6	6	6	8	8	14	4	.	.	I++
Binnenlandse liquiditeitsmassa	7	9	13	12	13	14	.	14	.	.	.	I++
Geldhoeveelheid	8	7	6	4	6	7	.	5	.	.	.	I++
Secundaire liquiditeiten	6	11	23	23	22	24	.	25	.	.	.	I++
Officieel wisseldisconto (in %)	4,7	3,7	5,8	5,7	6,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	I++
Daggeldmarktrente (in %)	5,7	4,4	7,0	6,6	7,1	8,2	8,5	8,6	8,2	8,2	8,2	I++
Rendement op staatsobligaties (in %)	7,2	6,1	7,2	7,2	7,1	7,8	8,8	9,0	9,1	9,0	9,1	I++

¹⁾ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutaties van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

³⁾ Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. De gegevens zijn niet voor het seizoen gecorrigeerd.

. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1983/'87 gemidd.	1988	1989	1989			1990		1990			Trend ²⁾
				2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	febr.	mrt.	apr.	mei	
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
Bondsrepubliek Duitsland	2	4	5	6	5	5	6	5	6	.	.	I++
België	2	6	4	3	3	4	I+
Frankrijk	1	5	4	5	3	3	2	1	2	.	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	4	1	0	1	2	1	1	3	.	.	I
Italië	2	7	4	4	4	4	1	1	3	.	.	I+
Verenigde Staten	5	6	3	4	3	2	1	1	1	.	.	I+
Japan	4	9	6	7	5	4	2	4	1	.	.	I++
Europese Gemeenschap	3	4	4	4	4	3	3	2	4	.	.	I+
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	5	4	4	4	4	I+
Nederland	3	0	5	8	3	6	1	-1	0	-3	.	I+
Productie industrie (volume)												
Bondsrepubliek Duitsland	2	4	5	6	5	5	6	5	6	.	.	I++
België	2	6	4	3	5	4	I+
Frankrijk	1	5	4	5	3	3	3	3	3	.	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	7	5	7	3	3	2	2	4	.	.	I++
Italië	2	7	4	3	4	4	1	1	3	.	.	I+
Verenigde Staten	6	6	4	5	4	2	1	1	1	.	.	I+
Japan	4	10	6	7	5	4	2	3	1	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	6	5	5	4	4	I++
Nederland	3	5	4	5	4	5	4	4	3	5	.	I+

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat; OESO.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1987.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

—: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Focus: Productie industrie

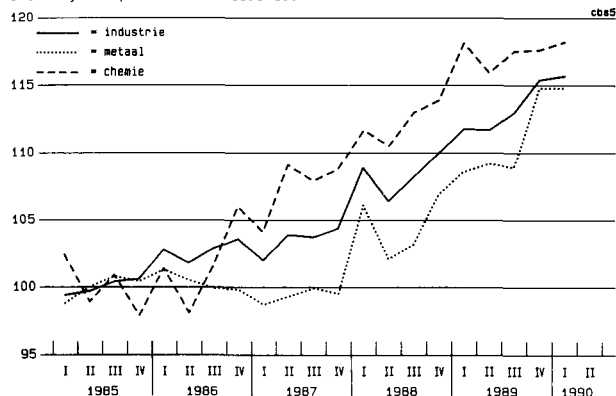
Het hoeveelheidsindexcijfer van de industriële productie kwam in april uit op 116, dit is hetzelfde niveau als in het eerste kwartaal van dit jaar (1985=100, seizoengecorrigeerd). Vanaf het basisjaar 1985 tot en met het vierde kwartaal van 1987 is het indexcijfer langzaam gestegen, daarna trad een groeiversnelling op met jaarlijkse stijgingspercentages voor 1988 en 1989 van 5% en 4%.

Deze ontwikkeling is samen met die van een tweetal belangrijke bedrijfsklassen in de industrie, de metaal en de chemie, in grafiek 5 in beeld gebracht. Van de totale industriële productie (toegevoegde waarde) maakt de metaal ongeveer 40% uit, het aandeel van de chemie is geringer (ongeveer 15%). Ondanks het feit dat de groei van de metaalindustrie na het derde kwartaal van 1989 veel sterker is geweest dan die van de chemische industrie, lag het indexcijfer (1985=100) voor de metaal in het eerste kwartaal toch nog onder dat van de chemie. Met name in de tweede helft van 1986 en in 1987 toonde de chemie een duidelijk snellere groei dan de metaal.

Uit een vergelijking met een aantal belangrijke handelspartners blijkt dat het indexcijfer van de industriële productie (1985=100) in Nederland in het eerste kwartaal van 1990 ongeveer gelijk was aan dat in de Bondsrepubliek Duitsland (BRD) waar de index het niveau van 117 bereikte. In het Verenigd Koninkrijk (VK) en de Verenigde Staten (VS) lag de index op een iets hoger niveau (resp. 120 en 119). Dit hogere niveau is vooral toe te schrijven aan een uiteenlopende ontwikkeling in en rond 1987. In deze periode lag de productiegroei in de VS en het VK hoger dan bij ons en onze oosterburen.

In de meer recente periode is er een tegengestelde ontwikkeling. In het vierde kwartaal van 1989 en het eerste kwartaal van 1990 is de industriële productie in Nederland en de BRD verder gestegen, hoewel de groei in het eerste kwartaal in ons land (seizoengecorrigeerd) zeer gering was. In het VK en de VS stabiliseerde de productie zich in deze kwartalen.

Productie industrie, metaal en chemie (volume-seizoengecorr.)
Indexcijfers per kwartaal 1985=100

Productie industrie, Ned.-buitenland (volume-seizoengecorr.)
Indexcijfers per kwartaal 1985=100

